

director del Museo Arqueológico. La correspondència de Bosch Gimpera reflecteix l'animadversió que sentia per aquests arribistes, i barrejava les seves crítiques personals amb les específicament científiques.

La transcripció de les cartes enviades per Bosch Gimpera a Pericot s'acompanya d'un autèntic aparell crític constituït per 1.469 imprescindibles notes a peu de pàgina —que ajuden a contextualitzar les esmentades cartes— i d'un interessant estudi introductori obra del professor de Prehistòria de la Universitat de Barcelona Francisco Gracia Alonso —analitza essencialment la figura de Pere Bosch i Gimpera—, del nét de Pericot i catedràtic de la mateixa Universitat, Josep M. Fullola —ens acosta a la figura de Lluís Pericot, sobretot des d'un punt de vista molt proper i familiar— i de Francesc Vilanova de la UAB —descriu una aproximació de l'Escola Catalana d'Arqueologia—.

Des d'un punt de vista gironí, cal remarcar l'article introductori de Josep M. Fullola i Pericot, intitulat «Lluís Pericot: records d'un quart de segle de convivència», atès que dibuixa —i ens descobreix— el perfil de Pericot a partir de l'òptica familiar, i expressa la debilitat del científic per les seves arrels, Torroella de Montgrí, Girona i Begur. Recorda que el seu avi explicava la història del castell de

Begur i de l'Empordanet a les noies que exercien el Servei Social al convent de Santa Reparada, i descriu, també, les migdiades que feia l'il·lustre prehistoriador, en el seu temps d'oci, al jardí de la seva casa familiar de Begur, tombat en una hamaca, mentre escoltava música clàssica (preferentment de Wagner), i també la seva desconeguda afecció pel conreu de la poesia.

La correspondència de Pere Bosch Gimpera a Lluís Pericot representa un mosaic en què es reflecteix, entre d'altres coses, una part molt important de l'arqueologia catalana, i on es constata que figures com Lluís Pericot esdevingueren decisives en la seva funció de pont entre l'interior i l'exili.

Lluís Costa

Una època pletòrica i tràgica

PARAROLS, FRANCESC.

Un català a l'exèrcit roig.
CCG Edicions, Llibres del Quatre
Cantons, Girona, 2002, 208 p. Pròleg
de Manuel Vázquez Montalbán.

Fa un parell d'anys que he detectat un canvi d'actitud en la generació que va viure la Guerra Civil. Ara parlen. Han estat molts anys de silenci, un silenci estricte, un mur vigent també dins l'àmbit familiar, que només s'esquerdava de tant en tant en forma d'anèdo-

tes menors, en general relacionades amb els bombardeigs i la fam. És cert que fa uns vint anys hi va haver una primera onada de memòries de la generació que havia viscut la guerra; era una onada en la qual predominaven els exiliats, els antics sindicalistes que havien viscut les lluites dels anys vint i la gent del maquis. Ara és diferent. Avui es troben amb persones, homes i dones arribats a una certa edat que expliquen què van fer, com van patir la guerra i la repressió de la postguerra, les hores, de vegades terribles, que van viure, les actives i les passives.

I no només en parlen, també escriuen, i així entra en la memòria col·lectiva del segle XX la història personal per ajudar a entendre tota una època. El llibre de Francesc Pararols és un d'aquests relats, unes «pàgines viscudes» escrites amb agilitat i amb l'humor del distanciament. És el que sembla: un primer volum de records de la infantesa

fins a l'any del retorn a Espanya tal com un avi ho pot explicar als néts i recollits per uns fills amatents.

¿Qui m'havia de dir, als anys setanta, quan visitava l'església de Sant Julià de Boada, adquirida feia poc per la Diputació de Girona, que havia de conèixer qui, d'infant, hi jugava? No és poca cosa haver disposat d'un petit edifici com aquest com a espai d'esbarjo. Pararols descriu la història i la vida familiar amb gràcia suficient com per adonar-nos de tot el que va trencar la guerra civil espanyola. Un trencament que el va dur de Girona a recórrer gairebé mig món (uns 130 meridians!). En els seus itineraris per l'antiga URSS, l'autor ens relata viatges marcats per les angoixes —com ara la necessitat d'emprendre una nova vida després que l'aprenentatge de pilot, acabada la guerra d'Espanya, ha perdut sentit; la fugida enmig dels desplaçaments d'amplis grups humans quan comença la invasió nazi de la Unió Soviètica; la fredor burocràtica amb què topa el desig d'incorporar-se novament a la lluita contra el feixisme i que potser es relaciona amb conflictes polítics interns; els dormitoris que cal disputar a les rates...—; uns viatges en els quals les funcions digestives adquirixen una importància radical, però també deixen espai a les relacions humanes, a l'amistat —que comporta la necessitat de recordar els

MILLÀ, Mariona: *Bestiari: a mig camí de la imatge tangible i la representació il·lusòria*. Figueres: March editor, 2002. 21 p.

MOENO, José Rafael. *Jeroni Moner*. Girona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, 2002. 109 p.

MOLINAS I FALGUERAS, Lluís. *La Costa Brava: un plató per al cinema*. Girona: L'Estudi Comunicació: La Proa, diari del Baix Empordà, 2002. 11 p.

Origen i futur de l'home: un recull de llibres i pel·lícules per entendre millor la nostra evolució. Girona: Ajuntament de Girona, 2002. [20] p.

OTÓN FERRÀ, Joana. *La Maria de les bledes (i altres històries)*. Perpinyà/Girona: Trabucaire/Alzamora, 2002. 157 p.

PAGÈS, Joan. *Pràctiques de lògica: exercicis de lògica d'enunciats i lògica de primer ordre*. Girona: Universitat de Girona, 2002. 209 p.

PALLISSERIA DIAZ, Maria; VILÀ, Montserrat. *La integració laboral de persones amb grans discapacitats físiques a les comarques de Girona: estudi del col·lectiu, necessitats d'acció socioeducativa d'integració laboral*. [S.l.]: Girona: MIFAS, 2002. 115 p.

PÀMIAS I GRAU, Jordi; DESCALS, Joan [dibuixos]. *Ronda del dies*. Girona: Ajuntament de Girona, 2002. 12 p.

PARADA, Montserrat, et al. *Etnobotànica de les terres gironines. Natura i cultura popular a la plana de l'Alt Empordà i a Les Guilleries*. Girona: Diputació de Girona, 2002. 349 p.

noms de tots i cadascun dels companys amb qui s'ha conviscut— i, per què no?, al turisme. La visita a Samarkanda (ja m'agradaria haver vist, com ell, l'antic observatori!) o l'estada a Petrograd (avui Sant Petersburg), la ciutat de les nits blanques (ai, la perspectiva Nevski!) per on es passejaven els protagonistes de les imponents novel·les russes del XIX, són exemplars en aquest sentit. Són també emocionants, per raons diferents, l'expedició als boscos de Pinsk, ja com a guerriller darrere les línies alemanyes, amb la primera voladura (semifallida) d'un tren militar, i l'experiència del centre de formació juvenil Trudovic Reservi. És la història d'una època pletòrica i tràgica, que mesclava l'educació sentimental amb la construcció d'un sistema de valors. Un itinerari en el qual encara queda temps per a les emocions, la delicadesa d'un casament i la formació de la família i encontres inspirats, com el que porta l'autor a conèixer laixín, el porter de futbol mític sempre vestit de negre. No deixa de ser significatiu que, malgrat la il·lusió que acompanya la preparació del retorn, l'arribada a l'Espanya de l'any 1956 contingui un lleu sabor de negror.

Joan Miró Ametller

La cara oculta del segle XVIII

BORRELL, Miquel

Pobresa i marginació a la Catalunya il·lustrada.

Dides, exposits i hospicians.
Editorial Galaxia i Centre d'Estudis Selvatans, 2002.
592 pàgines.

Cada cop és més freqüent trobar a les prestatgeries de les llibreries i biblioteques llibres que parlin de la història diguem-ne «no oficial»: la vida privada, la família, els costums, les dones, la infància i les classes subalternes i discriminades. És en aquest context historiogràfic que caldrà situar encertadament el volum de Miquel Borrell, referit a la misèria, la pobresa, les dides i els exposits del segle XVIII. Sens dubte, la seva lectura ens permetrà establir molts paral·lels amb l'actualitat —demostrant-ne, alhora, les semblances—, amb el que tenim al nostre voltant i ens rodeja, quant als problemes i les solucions emprades. No ens ha de sorprendre, doncs, la seva vigència i contemporaneïtat.

Miquel Borrell presenta aquí el resultat de més de 10 anys d'investigació, fruit de la seva tesi doctoral, amb aportacions i ampliacions posteriors. El plantejament inicial és prou coherent i clar, alhora que demostra una paradoxa: la divuitena centúria, un segle de progrés i riquesa aparent (el «segle de les llums», del creixement econòmic i demogràfic),

permet i possibilita l'existència d'una gran massa de pobres, marginats, rodanions i arruïnats, fruit inevitable de les crisis estructurals. L'autor posar en evidència com el pensament il·lustrat (a diferents nivells), incapaç de cercar i resoldre les causes, se centrava en les conseqüències, en la recerca de millores per solucionar-ho, amb la creació d'hospitals, almoines i hospicis. Aquestes solucions, però, no sempre foren les més satisfactòries, fet que provocà el seu fracàs absolut i rotund, fruit de l'oposició popular, entre d'altres causes, i la seva desaparició final.

La seva lectura ens posa en evidència una metodologia seriosa i rigorosa. La gran varietat d'arxius consultats (dels més petits als més grans: parroquials, comarcals, provincials o nacionals), així com la documentació emanada o que s'hi guarda (de diferent naturalesa: fons notariais, sacramentals, d'institucions benèfiques, visites pastorals, etc.), ha permès oferir una amplitud de registres i de lectures, així com la introducció de nombrosos exemples que permeten una comprensió més ajustada. És per això que se sobrepassen els límits estrictament locals i es dona una visió de conjunt del territori català, de l'estat de la pobresa i de la marginació en el segle XVIII. És més, un altre dels encerts és el perfecte encaix del cas gironí dins del català, espanyol i europeu, en establir comparances